

рекомендації для організацій та підприємств: розробити й впровадити національні програми цифрової трансформації у сфері охорони довкілля; впроваджувати електронні платформи для екологічного моніторингу та контролю з відкритим доступом до даних; організовувати освітні ініціативи для державних службовців, бізнесу та населення щодо використання цифрових рішень для екозахисту; надати податкові пільги та фінансові стимули для підприємств, що впроваджують цифрові інновації для екологічної модернізації; підтримувати стартапи та наукові розробки у сфері екотехнологій та зеленої економіки; створювати «розумні» міста із системами цифрового управління відходами, енергозбереження та контролю якості повітря; впроваджувати IoT (інтернет речей) для моніторингу стану довкілля в режимі реального часу; активізувати участь у міжнародних проєктах з цифровізації екологічного управління; обмінюватися досвідом і технологіями з провідними країнами у сфері smart ecology та sustainable digital governance. Це буде сприяти упровадженню концепції цифрових технологій як чинника сталого розвитку екологічного менеджменту, екологічної безпеки та зеленої економіки в умовах глобальних викликів.

DOI: 10.51587/9798-9917-51926-2025-023-95-119

ГЕТЬМАН Дмитро Володимирович,
аспірант,
Львівський національний університет імені Івана Франка

МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Першим кроком до запровадження податкового регулювання криптовалюти стало її офіційне визнання як правової категорії. В Україні цей процес розпочався із прийняттям Закону України «Про віртуальні активи»¹ у вересні 2021 року. Закон визначає поняття «віртуальний актив» як нематеріальне благо, яке має вартість і є об'єктом цивільних прав.

Позиція Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного банку України та Міністерства цифрової трансформації

1 Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2074-20>.

України дещо інша і базується на нормі ст. 190 Цивільного кодексу України², за якою криптовалюта вважається майном, хоча і не згадується напряму, як нематеріальний актив, що має економічну цінність, і, відповідно, криптовалюта розглядається ними як об'єкт права власності та включається до електронних декларацій, а у низці судових рішень криптовалюти (наприклад, Bitcoin) визнаються майном, щодо якого можуть застосовуватись положення про витребування, арешт, стягнення тощо. Українські суди неодноразово підтверджували, що криптовалюта має правову природу майна, яке може бути об'єктом права власності, успадкування, застави, дарування, поділу тощо, що підтверджується, зокрема, постановами щодо арешту криптовалютних активів у рамках кримінальних проваджень; визнанням Bitcoin об'єктом права власності; розглядом криптовалюти як спільного майна подружжя.

З іншої сторони, криптовалюта не визнана Законом України «Про віртуальні активи» законним платіжним засобом і є лише нематеріальним благом, а це суперечить її фактичному використанню, коли операції з нею допускаються за умови дотримання KYC/AML. Кейнсіанська економічна теорія³, зокрема її монетарна частина, розглядає гроші як важливий інструмент стабілізації економіки, що залежить від попиту на гроші, процентної ставки, державного регулювання та очікувань. Поява криптовалют, які не підпорядковуються централізованому емітенту, ставить під сумнів деякі класичні уявлення кейнсіанців про роль грошей. У цьому контексті криптовалюти можна розглядати як виклик, альтернативу або доповнення до традиційної кейнсіанської моделі.

Отже, існує невизначеність податкового статусу криптовалюти: незрозуміло, чи є криптовалюта майном, валютою чи товаром.

Закон України «Про віртуальні активи» встановив правові засади для обігу криптовалют, діяльності провайдерів послуг, а також регулює питання реєстрації та нагляду за операціями з віртуальними активами. Проте на момент ухвалення закону його повноцінна реалізація була відтермінована⁴ у зв'язку з відсутністю відповідних змін до Податкового кодексу України.

2 Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

3 Кейнс Дж. «Загальна теорія зайнятості, відсотків і грошей». 1936. URL: https://library.wunu.edu.ua/files/EVD/book_keyns_otzpd.pdf.

4 Законопроект №7150 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67423.

У ХХІ столітті криптовалюти стали одним із ключових викликів для фінансової політики держав. Україна, як держава з активною ІТ-екосистемою, стикається з необхідністю інтеграції ринку цифрових активів у правове поле та забезпечення прозорого оподаткування відповідних операцій.

Хоча правовий фундамент для існування криптовалюти в Україні був закладений, податкові аспекти залишаються неврегульованими в повному обсязі. Водночас міжнародна ініціатива BEPS (Base Erosion and Profit Shifting)⁵ від ОЕСР, спрямована на боротьбу з розмиванням податкової бази, значно впливає на нову архітектуру оподаткування, включно з цифровими активами.

У чинному Податковому кодексі України⁶ немає чіткого визначення криптовалюти чи порядку її оподаткування. Внаслідок цього доходи, отримані від операцій із цифровими активами, підлягають оподаткуванню за загальними правилами – як інші доходи фізичних або юридичних осіб. Як правило, фізичні особи декларують прибуток від продажу криптовалюти як дохід, що оподатковується за ставкою 18 % податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та 1,5 % військового збору.

Проте такий підхід викликає численні труднощі на практиці, зокрема пов'язані з оцінкою вартості криптовалюти в момент її набуття, визначенням бази оподаткування, а також із відсутністю єдиної методології для декларування криптодоходів.

У більшості країн світу криптовалюти оподатковуються переважно через прямі податки: податок на прибуток або податок на доходи фізичних осіб. Непрямі податки (ПДВ, акциз) майже не застосовуються до обігу криптоактивів через відсутність фізичного товару та складність їх правової природи. Однак в умовах постійного розширення криптовалютного ринку та потреби у додаткових бюджетних надходженнях, Україна може дослідити можливості оподаткування криптовалют непрямыми податками, зокрема – акцизом. Міжнародна практика на сьогоднішній день така, що операції з криптовалютою звільняються від ПДВ у США, що опосередковано вказує на можливість їх непрямого оподаткування, а у Республіці Індія взагалі запроваджений податок у джерела виплати у

5 Дорожня карта реалізації Плану дій BEPS. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_en\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_en(1).pdf).

6 Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

розмірі 1 % з усіх криптотранзакцій, який суто технічно можна вважати певною мірою аналогом непрямого фіскального механізму.

Потенційними перевагами акцизу, за умови уникнення ризику надмірного оподаткування через поєднання акцизу і ПДФО шляхом зменшення власне ПДФО як менш дохідноорієнтовного для держави у порівнянні з криптовалютою як з високо спекулятивним, і відповідно, доходним активом, може бути:

Збільшення доходів у державний бюджет: ринок криптовалют в Україні становить мільярди гривень, і навіть невелика акцизна ставка (до 1 %) на обіг може приносити стабільний дохід державі;

Введення акцизу може стимулювати реєстрацію бірж, трейдерів, криптоплатформ, що дозволить обмежити «сірий» ринок;

Акциз може стати інструментом стримування надмірної спекулятивної активності з криптовалютами.

Попри наявні труднощі, створення ефективного податкового регулювання криптовалют в Україні відкриває низку важливих можливостей. Насамперед, йдеться про потенційні додаткові надходження до державного бюджету. Згідно з оцінками експертів, обсяги операцій із криптовалютою серед українських громадян щорічно становлять мільярди гривень, проте лише незначна частка з них декларується. Запровадження прозорих і зрозумілих правил оподаткування могло б стимулювати громадян до легалізації своїх доходів, що, у свою чергу, сприяло б зростанню фіскального потенціалу держави.

Крім того, податкове регулювання є важливим інструментом формалізації криптовалютного ринку. Створення умов для відкритої підприємницької діяльності у сфері віртуальних активів може сприяти виходу з тіні значної кількості компаній, а також активізувати розвиток супутніх секторів економіки – фінансових технологій, кібербезпеки, ІТ-консалтингу. У цьому контексті особливо важливим є забезпечення балансу між фіскальними інтересами держави та економічною доцільністю для платників податків.

Ще одним важливим аспектом є перспектива міжнародної інтеграції. Створення зрозумілої та стабільної податкової системи щодо криптовалют може позиціонувати Україну як привабливу юрисдикцію для криптовалютного бізнесу, особливо в умовах глобальної конкуренції за інвестиції

у сфері цифрових активів. Варто зазначити, що низка країн Європейського Союзу вже мають відносно зрілі системи податкового регулювання криптовалют, що створює орієнтири для українського законодавця.

У найближчій перспективі ключовим завданням є ухвалення змін до Податкового кодексу України, які б офіційно врегулювали оподаткування віртуальних активів. Зокрема, важливо визначити критерії ідентифікації операцій із криптовалютою, принципи визначення ринкової вартості, порядок обліку витрат на її придбання, а також умови звільнення від оподаткування у разі довгострокового володіння активами або встановлення пільг.

Доцільним є запровадження диференційованих ставок оподаткування залежно від характеру операцій (особисте володіння, підприємницька діяльність, трейдинг, майнінг) або рівня доходів. Також можливо впровадити пільгові умови для стартапів у сфері блокчейн-технологій, що сприятиме розвитку інноваційного бізнес-середовища.

Перспективним напрямом є й гармонізація українського податкового законодавства із європейськими нормами, зокрема з Регламентом ЄС «Про ринки криптоактивів» (MiCA)⁷, який передбачає створення єдиного правового простору для операцій із цифровими активами у країнах-членах ЄС. Імплементация подібних підходів дозволить Україні інтегруватися у глобальну криптовалютну інфраструктуру та забезпечити відповідність вимогам міжнародних фінансових інституцій.

Таким чином, питання податкового регулювання криптовалюти в Україні є надзвичайно актуальним у світлі сучасних економічних та технологічних трансформацій. Попри певні законодавчі зрушення, система оподаткування цифрових активів поки що залишається фрагментарною та недостатньо чіткою. Водночас Україна має усі передумови для створення ефективної та прозорої податкової моделі, яка б відповідала як національним інтересам, так і міжнародним стандартам. Реалізація такого підходу сприятиме не лише підвищенню надходжень до бюджету, але й розвитку конкурентоспроможного фінансового ринку, формуванню інноваційної економіки та зміцненню правової держави.

DOI: 10.51587/9798-9917-51926-2025-023-119-123

7 Регламент ЄС «Про ринки криптоактивів» (MiCA). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng>.